

2.

Kjarasamningar

2.1. Skipulag íslensks vinnumarkaðar

Íslenskur vinnumarkaður skiptist í grófum dráttum í almennan markað (einkageiri) og opinberan (ríki og sveitarfélög). Yfir 90% launafólks í landinu eiga skv. vinnumarkaðsrannsókn Hagstofu Íslands aðild að stéttarfélögum sem semja um lágmarkskjör þeirra. Stéttarfélög í landinu eru 123 og eiga þau öll nema 26 aðild að heildarsamtökum sem annast samræmingu sameiginlegra málefna aðildarfélaganna og koma fram fyrir þeirra hönd í tilteknum málum. Samningsrétturinn liggur hjá stéttarfélagunum sem semja um kaup og kjör, önnur en þau sem heildarsamtökunum er falið að vinna að (sjá mynd 2.1).

Mynd 2.1. Skipulag launafólks á vinnumarkaði

Heildarsamtök				Utan heildarsamtaka	Utan stéttarfélags
					
ASÍ Alþýðusamband Íslands	BSRB Bandalag starfsmanna ríkis og bæja	BHM Bandalag háskólanna	KÍ Kennarasamband Íslands	Stéttarfélag utan bandalaga	Launafólk utan stéttarfélags
5 lands-sambönd og 44 stéttarfélög	19 aðildarfélög	27 aðildarfélög	7 aðildarfélög	26 félög	
108.500	23.500	10.000	10.500	19.500	

Fjöldatölur miða við atkvæðagreiðslur um kjarasamninga frá 2019

Heimild: Kjaratölfræðinefnd

Viðsemjendur stéttarféлага eru einkum Samtök atvinnulífsins (SA), fjármála- og efnahagsráðherra, Samband íslenskra sveitarfélaga og Reykjavíkuborg. Samtök atvinnulífsins eru heildarsamtök íslensks atvinnulífs með sex aðildarsamtökum. Með aðild sinni að samtökunum fela fyrirtæki SA gerð kjarasamninga fyrir sína hönd.

Nokkur smærri félög atvinnurekenda utan SA gera einnig kjarasamninga sem byggja í meginatriðum á samningum SA. Gera má ráð fyrir að aðildarfyrirtæki SA hafi um 70% starfsfólks almenna vinnumarkaðarins í vinnu. Samninganefnd ríkisins sem skipuð er af fjármála- og efnahagsráðherra fer með kjarasamningsumboð fyrir hans hönd. Samband íslenskra sveitarfélaga fer með samningsumboð allra sveitarfélaga, að Reykjavíkurborg undanskilinni, sem semur beint við sína viðsemjendur að frátöldu Kennarasambandi Íslands

2.2. Kjarasamningar á kjarasamningstímabilinu frá 2019

Ríkissáttasemjari hefur látið gera gagnagrunn¹ með upplýsingum um alla kjarasamninga stéttarfélaga sem skilað er til skjalasafns embættisins, gildistíma þeirra og viðsemjendur. Samkvæmt upplýsingum sem þar eru birtar eru 353 virkir kjarasamningar þar af eru 117 samningar lausir, flestir frá 1. nóvember 2022. Á næstu sex mánuðum tekur gildistími 167 samninga enda. Gildistími kjarasamninga KÍ og nokkurra annarra félaga var styttri en hjá öðrum stéttarfélögum og gerðu þau því tvo samninga við sína aðal viðsemjendur á tímabilinu. Í tölum og töflum hér að neðan eru þessi tilvik talin einu sinni.

Lífskjarasamningurinn var undirritaður þann 3. apríl 2019 en samhliða honum voru kjarasamningar endurnýjaðir við þau félög sem aðild eiga að honum, þ.e. öll félög SGS og VR/LÍV. Mánuði síðar, þann 3. maí 2019, var samið á sömu nótum við iðnaðarmannafélögin í ASÍ. Samningarnir náðu til meginþorra launafólks á almennum vinnumarkaði, samningssvið ASÍ og SA, og eins meirihluta félagsmanna stéttarfélaga ASÍ. Samningar við félög í ASÍ höfðu þá náðst þannig að kjörskrár töldu rúma 90 þúsund félagsmenn. Samhengis vegna má nefna að í kjarasamningalotunni allri voru rúm 110 þúsund á kjörskráum um kjarasamninga stéttarfélaga við SA.

Samtök atvinnulífsins gerðu 137 kjarasamninga í lotunni sem taka til félagsfólks í um 86 stéttarfélögum, flestum innan ASÍ. Í árslok 2020 höfðu flestir kjarasamningar á samningssviði SA verið endurnýjaðir að undanskildum 14 kjarasamningum sem voru endurnýjaðir árið 2021. Flestir kjarasamningar SA runnu út þann 1. nóvember 2022 en einstaka samningar gilda fram á næsta ár eða lengur.

¹ <https://www.kjarasamningar.is/>. Sótt 6. nóvember 2022.

Samninganefnd ríkisins hefur gert 60 kjarasamninga, flesta við aðildarfélag BHM, BSRB og stéttarfélag utan heildarsamtaka og gilda þeir flestir til 31. mars 2023.

Samband íslenskra sveitarfélaga fer með samningsumboð fyrir hönd 67 sveitarfélaga og 52 stofnana og byggðasamlaga á forræði sveitarfélaga. Viðsemjendur Sambands íslenskra sveitarfélaga voru 62 og gerðir voru 78 kjarasamningar þegar samningar sem Reykjavíkurborg hefur gert eru taldir með. Gildistími kjarasamninganna var almennt frá 1. janúar 2020 til loka mars eða september 2023 að undanskildum skammtímasamningum sem gerðir voru við félag kennara og skólastjórnenda innan KÍ og fimm stéttarfélag innan BHM. Gengið var til áframhaldandi samninga við þessi félag á árinu 2021 og var samningum lokið við BHM félagin og félag kennara og skólastjórnenda á árinu 2022.

Alls hafa því verið gerðir 328 samningar á kjarasamningstímabilinu (mars 2019 til október 2022) og skiptast þeir eftir launagreiðendum og heildarsamtökum eins og sjá má í töflu 2.1.

Tafla 2.1 Fjöldi kjarasamninga eftir launagreiðendum og heildarsamtökum

	ASÍ	BSRB	BHM	KÍ	Utan heildar- samtaka	Samtals
Samtök atvinnulífsins	89	12	10	1	25	137
Ríki	7	14	21	2	16	60
Reykjavíkurborg	3	2	10	0	4	19
Sveitarfélög	24	13	13	5	4	59
Aðrir aðilar	26	12	8	6	1	53
Samtals	149	53	62	14	50	328

Nærri 55% launafólks sem kusu um kjarasamninga á tímabilinu tóku afstöðu til samninga milli ASÍ og SA en samningar þeirra náðu til um 94 þúsund manns.

Að kjarasamningsgerð þessarar lotu komu 123 stéttarfélög, þar af eru 97 innan heildarsamtakanna fjögurra sem öll eiga aðild að Kjaratölfræðinefnd og skýrslur nefndarinnar fjalla fyrst og fremst um. Á kjörskrá atkvæðagreiðslna um þessa samninga voru alls um 172 þúsund félagsmenn stéttarfélaga, þar af tæplega 153 þúsund innan heildarsamtaka og rúmlega 19 þúsund utan þeirra. Innan heildarsamtakanna voru gerðir 278 samningar, eða 2,9 að meðaltali á hvert félag. Stéttarfélög utan heildarsamtaka gerðu 50 samninga, 2 að meðaltali á hvert félag. Að jafnaði voru í kringum 520 á kjörskrá hvers samnings í lotunni en fjöldinn var allt frá 2 til 34.070.

Tafía 2.2 Fjöldi á kjörskrá samninga eftir heildarsamtökum og launagreiðendum

	ASÍ	BSRB	BHM	KÍ	Utan heildar- samtaka	Samtals
<i>Samtök atvinnulífsins</i>	94.000	2.000	300	200	14.000	110.500
<i>Ríki</i>	1.500	8.500	6.500	1.500	5.000	23.000
<i>Sveitarfélög</i>	7.000	12.000	3.000	8.500	500	31.000
<i>Aðrir aðilar</i>	6.000	1.000	200	300	-	7.500
Samtals	108.500	23.500	10.000	10.500	19.500	172.000